ضرورت یکسان‌سازی گزارش روش‌شناسی در مقالات منتشر شده در مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی

سپیده جمشیدیان*

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ اسفند ۱۳۹۲؛ ۱۳(۱۲): ۱۱۳۸ تا ۱۱۳۹

استفاده از منابع مختلف در بیان روش شناسی پژوهش، در بسیاری موارد، باعث درک متفاوت خوانندگان از روش انجام پژوهش شده است. با این حال، در مجلات مرتبط با آموزش به این موضوع بهای چندانی داده نشده و اغلب ذکر نشده کدام نوع دسته‌بندی برای روش‌شناسی مقالات چاپ شده در مجله، منظور شده است. اگر چه اصل، بیان پژوهش انجام شده است اما رسیدن به یک فهم مشترک در ارتباط با دسته‌بندی نوع مطالعات پژوهشی می‌تواند برای خوانندگان مجله به ویژه دانشجویان که در ابتدای راه پژوهش‌های آموزشی قرار دارند، بسیار کمک‌کننده باشد.

در مقالات مختلف، با عبارت‌هایی مثل مطالعه تحلیلی، مطالعه توصیفی تحلیلی، مطالعه پیمایشی، مطالعه مقطعی، مطالعه توصیفی مقطعی مواجه می‌شویم که هر کدام، از یک نوع دسته‌بندی متفاوت گرفته شده‌اند. در کتاب‌های مختلف پژوهش درآموزش، یکی از انواع متدهای پژوهشی، روش علی- مقایسه‌ای است(۱تا۶) که ساده‌ترین روش کمی برای کشف روابط علی- معلولی بین پدیده‌ها و یکی از روش‌هایی است که متخصصان تعلیم و تربیت برای مقایسه افرادی که واجد یک ویژگی هستند و افرادی که فاقد آن هستند، بسیار مورد استفاده قرار می‌دهند. با وجود استفاده بسیار از این روش، مقالات بسیارکمی، به استفاده از این متد پژوهش اشاره داشته‌اند و به دلیل عدم وجود مداخله، آن را در قالب پژوهش‌های توصیفی جای داده‌اند.

این موضوع از آنجا اهمیت بیش‌تری پیدا می‌کند که دسته‌بندی پژوهش‌های تربیتی با پژوهش‌هایی که در حوزه علوم سلامت انجام می‌شود متفاوت بوده و برای دانشجویان رشته‌های آموزش در زمینه‌های بهداشتی و پزشکی که با هر دوی این پژوهش‌ها سروکار دارند، می‌تواند باعث سردرگمی‌شود؛ ضمن این که گاه نویسندگان مقالات خودشان نیز نمی‌دانند نوع مطالعه را چگونه عنوان کنند و آن را در کدام قالب قرار دهند.

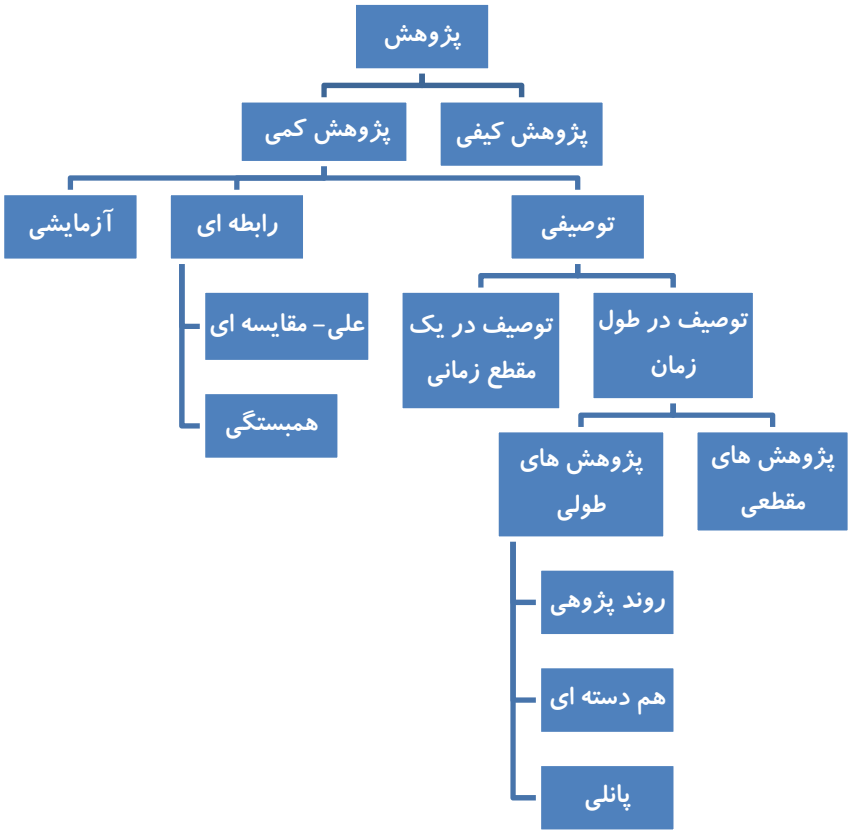
یک مورد از این برداشت‌های متفاوت، در نقد مقاله چاپ شده در مجله شماره ۵ دوره سیزدهم مشاهده می‌شود(۷) که در نقد روش‌شناسی یکی از مقالات(۸)، توضیحاتی بیان شده که خود، نشانه متفاوت بودن دیدگاه‌های افراد در مورد انواع روش‌های پژوهشی است. در این نقد، دسته‌بندی مربوط به پژوهش‌های علوم سلامت برای مقاله مذکور که یک پژوهش آموزشی بود، پیشنهاد شد، اما سوال اساسی این است که آیا می‌توان دسته‌بندی مربوط به روش‌های پژوهش در علوم سلامت را در پژوهش‌های علوم تربیتی و آموزش استفاده نمود یا خیر. با توجه به تقسیم‌بندی کتاب گال، بورگ و گال (نمودار ۱)(۹) و همان‌طور که نویسنده محترم مقاله، در پاسخ به نقد مقاله(۷) ذکر کرده‌اند، مطالعه مقطعی نوعی از مطالعه توصیفی در نظر گرفته شده و در این تقسیم‌بندی نامی‌از مطالعات تحلیلی برده نشده است. آنچه مسلم است، این

* **نویسنده مسؤول:** سپیده جمشیدیان، دانشجوی دکتری آموزش پزشکی، مرکز تحقیقات آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.
sepidehjamshidian@gmail.com

تاریخ دریافت مقاله: ۹۲/۱۰/۱۵، تاریخ اصلاحیه: ۹۲/۱۱/۱، تاریخ پذیرش: ۹۲/۱۱/۱

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]

موارد، تنوع و تعدد دسته‌بندی‌های مختلف را نشان می‌دهد و لزوماً نشانه درست یا غلط بودن هیچ کدام نیست؛ اما در نهایت سردرگمی‌ایجاد شده، برای خوانندگان مقاله خوشایند نیست.

نمودار۱: دسته‌بندی خلاصه از انواع پژوهش برگرفته از کتاب روش های تحقیق گال، بورگ و گال

لازم به ذکر است که در قسمت راهنمای نویسندگان مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، توضیحات کاملی در مورد نگارش انواع مقالات داده شده است و در مورد نحوه نگارش قسمت روش‌ها، در پژوهش‌های تجربی، پیش تجربی و شبه تجربی و همچنین پژوهش‌های توصیفی طولی و توصیفی مقطعی مطالبی آورده شده است، اما در مورد این که مثلا طرح پیش‌تجربی چیست یا منظور از طرح توصیفی مقطعی، دقیقاً چیست، توضیحی آورده نشده است.

با توجه به موارد یاد شده، پیشنهاد می‌شود هیأت محترم تحریریه مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، چارچوبی مشخص بر اساس منابع معتبر آموزشی برای دسته‌بندی انواع طرح‌های پژوهش در نظر بگیرند و آن را به اطلاع کارشناسان مقالات، نویسندگان و خوانندگان مجله برسانند. نتیجه این اقدام، کمک به ایجاد درک یکسان تمامی‌این افراد از روش‌شناسی پژوهش و دقت بیش‌تر نویسندگان مقالات برای مشخص نمودن روش‌شناسی پژوهش و آزمون‌های آماری به کار گرفته شده، خواهد بود.

منابع

1. Gall MD, Gall JP, Borg WR. Educational research: an introduction. 8th ed. Boston: Allyn and Baccon Co; 2006.
2. Cohen L, Manion L, Morrison K. Research Methods in Education. 7th ed. UK: Taylor & Francis; 2011.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]

3. Lodico MG, Spaulding DT, Katherine H. Methods in Educational Research: From Theory to Practice. 2nd ed .New York City : John Wiley & Sons; 2010.
4. Koul L. Methodology Of Educational Research. 4th ed. India: Vikas Publishing House; 2009.
5. Mertens D. Research and evaluation in education and psychology. 3rd ed. Thousand Oaks, California: SAGE publication; 2010.
6. Ross KN. Educational research: some basic concepts and terminology. UNESCO International Institute for Educational Planning; 2005. [citd 2014 Feb 8]. available from: http://www.iiep.unesco.org/fileadmin/user_upload/Cap_Dev_Training/Training_Materials/Quality/Qu_Mod1.pdf
7. Salehinia H.[Commentary on: Evaluation of Internal Efficiency and External Effectiveness of the General Medicine Curriculum: Perspectives of Students, Graduates and Faculty Members at Shahid Sadughi University of Medical Sciences]. Iranian Journal of Medical Education. 2013; 13(5): 444-5.[Persian]
8. Mohammadi M, Naseri Jahromi R, Moeini Shahraki H, Mehrabaniyan N. [Evaluation of Internal Efficiency and External Effectiveness of the General Medicine Curriculum: Perspectives of Students, Graduates and Faculty Members at Shahid Sadughi University of Medical Sciences]. Iranian Journal of Medical Education. 2013; 13(3): 233-243.[Persian]
9. Nasr AR, Oraizi HR, Abolghasemi M, Pakseresht MJ, Kiyamanesh AR, Bagheri KH & et all, (translators). Educational Research an Introduction. Gall MD, Borg WR, Gall JP, (Author). Tehran: Shahid Beheshti University of Medical sciences & Samt ;2012.[Persian]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-04]